

@fosselat

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

موضوع

طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن
خلاصه سلسله جلسات آیت الله سید علی خامنه ای حفظه الله
(رمضان ۱۳۵۳ شمسی)

تهیه شده توسط حجت الاسلام علی رجبی

جلسه پنجم: ایمان و پابندی به تعهدها
[احساس تعهد در مقابل همه احکام خدا]

مومنین واقعی در همه حال خود را ملزم به تعهدات ایمانی می دانند . چه آنجایی که این تعهدات به سود منافع شخصی آنها باشد و چه آنجا که با منافع شخصی سازگار نباشد ، به حکم الهی گردن می نهند و در مقابل آن تسلیم هستند .

[مقام معظم رهبری - 1353 شمسی]

@fosselat

الف) پایداری در تعهد های ایمانی

ب) تفسیر و تبیین آیات ۴۶ تا ۵۲ و ۵۵ سوره نور
در باب شناخت ایمان متعهدانه و غیر متعهدانه

۱- آیات روشنگر قرآن و هدایت الهی (نور ۴۶)

۲- جلوه عملی ایمان غیر متعهدانه [تناقض گفتار و رفتار منافقان مدعیان ایمان] (نور ۴۷)

۳- مدعیان ایمان ، قضاوت خدا و رسولش را نمی پذیرند! (نور ۴۸)

۴- منفعت طلبی منافقان از دین (نور ۴۹)

۵- موانع پایداری در ایمان راستین [سه دلیل عدم پذیرش حکم پیامبر توسط منافقان ظالم] (نور ۵۰)

* حالات و صفات هشتگانه منافقان در آیات ۴۷ الی ۵۰ سوره نور [موانع پایداری در ایمان]

۶- جلوه عملی ایمان راستین [تسلیم بودن مومنان در برابر داوری خدا و پیامبر و رستگاری آنان] (نور ۵۱)

۷- سه ویژگی پیروزمندان رستگار (نور ۵۲)

۸- نوید حکومت جهانی اسلام به مومنان متعهد [دوران حاکمیت مطلق دین الهی و بندگی خالص او] (نور ۵۵)

* شرح و توضیح آیه ۵۵ سوره نور

تعهد های یک فرد مومن ، گاه گاه و دل بخواهی نیست . این طور نیست کسی که می خواهد خود را مومن قلمداد کند ، هر جا که نفع او شود و بهره شخصی تجاوز کارانه ی خودش ایجاب کرد ، مومن باشد ، ولی در آن مواردی که ایمان و عمل برای او سود شخصی ، سود متجاوزانه تولید نکرد ، از نام اسلام و ایمان و عمل به تعهد های ایمانی روی گردان باشد . منفعت طلبان متجاوز این طور هستند مثل معاویه .
تعهد همیشگی و همگانی است .

- اهداف رسالت پیامبران [نعمت بزرگ الهی بر مومنان]

دینی که پیامبر به آن مبعوث شد ، برای تعلیم و تربیت مردم بود : (آل عمران آیه ۱۶۴)

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ :
۱- يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ ۲- وَيُزَكِّيهِمْ ۳- وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ ...

یقیناً خداوند به مؤمنان نعمتی عظیم و ارزشمند عطا فرمود آن گاه که در بین آنان پیامبری از خودشان برانگیخت که آیات او را بر آنان می خواند، و [از هر نوع آلودگی] پاکشان می کند، و کتاب و معارف استوار و سودمند به آنان می آموزد، ..

- امیر مومنان علی علیه السلام می فرماید : پیامبران را خدا فرستاد تا گنجینه های عقل و خرد را در مردم و انسان ها بر انگیزند

وَ يُثِيرُوا لَهُمْ دَفَائِنَ الْعُقُولِ (نهج البلاغه - خطبه ۱)

تا گنجینه های خرد را در میان انسان ها برانگیزاند.

=> هر چیزی که با عقل مردم مبارزه می کند ، دین با او مبارزه می کند .

لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ

همانا آیاتی روشنگر نازل کردیم،

وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

و خدا هر که را بخواهد به راه راست رهنمون می گردد.

- شرح و توضیح معنای "مشیت الهی"

خواستن خدا یعنی چه ؟ یعنی یک نفر را خدا می خواهد ، یک نفر را نمی خواهد ؟

اراده خدا به این معناست که وسایل و اسباب عادی پیش آمده یا نیامده ، اگر وسایل و علل عادی پیش آمده برای

انجام گرفتن این معلول ، با اراده و خواست شما ، اینجا خدا خواسته . اگر چنانچه شما نخواستید پیداست که خدا

نخواسته ، نه اینکه نخواستن خدا موجب بشود که شما اراده نکنید ، نه ، شما اراده کردن آزادید . **خدا نخواسته**

یعنی علت لازم مترتب نشده ، خب چرا نمی گوئیم علت لازم مترتب نشده ، می گوئیم خدا نخواسته ؟

برای خاطر اینکه به وجود آورده ی علت ها و خاصیت بخش علت ها خدا بود ... به خاطر اینکه آفریننده علت

هاست ، به این دلیل .

نکته : این "من یشاء" ها در همه جای قرآن از این قبیل است .

تفسیر و تبیین آیات ۴۶ تا ۵۲ و ۵۵ سوره نور در باب شناخت ایمان متعهدانه و غیر متعهدانه

جلوه عملی ایمان غیر متعهدانه [تناقض گفتار و رفتار منافقان مدعیان ایمان] (نور ۴۷)

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ
وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا
ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ
= وَمَا أَوْلَيْكَ بِالْمُؤْمِنِينَ

و می گویند ایمان آوردیم به خدا

و به پیامبر

و سر به فرمان نهادیم

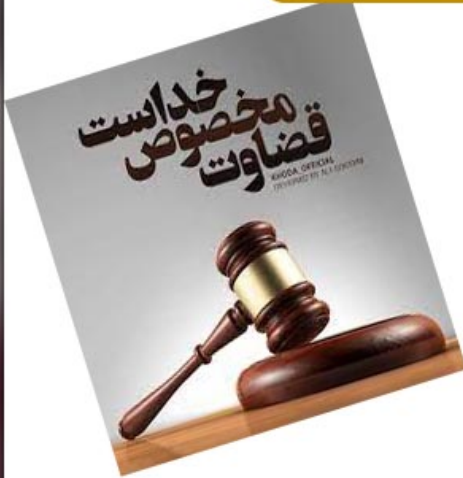
آنگاه گروهی از آنان پس از این ادعا سر از فرمان دین می پیچند

و اینان مومن نیستند .

توضیح: گروهی از آنان (ایمان آورندگان) پس از این ادعا که ایمان آورده اند از فرمان خدا و پیغمبر رو بر می گردانند - صحبت از کفار نیست ، صحبت از مرتدین نیست که یکهو قهر می کنند ، از عالم اسلام خارج می شوند ، می روند ؛ نه صحبت از همین مومنین معمولی داخل جامعه هاست ، جامعه اسلامی - قرآن می گوید اینها مومن نیستند .

تفسیر و تبیین آیات ۴۶ تا ۵۲ و ۵۵ سوره نور در باب شناخت ایمان متعهدانه و غیر متعهدانه

مدعیان ایمان ، قضاوت خدا و رسولش را نمی پذیرند ! (نور ۴۸)

وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ

چون دعوت شوند به سوی خدا و پیامبر که میان آنان حکم و داوری کند ،

إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ

ناگهان گروهی از آنان را می نگری که روی گردانند .

وچون دعوت شوند به سوی خدا و پیامبر که میان آنان حکم و داوری کند ،

ناگهان گروهی از آنان را می نگری که روی گردانند .

توضیح: آیه به حسب ظاهر درباره قضاوت است ، تعبیر "حکومت" در قرآن ، غالباً ، نمی گویم همیشه ، به

معنای قضاوت کردن است ، همان چیزی که "داوری و قضاوت" به آن می گوئیم ، اما **مضمون آیه**

عام است ، چنین نیست که این درباره کسانی است که تن فقط به قضاوت پیغمبر نمی دهند ، نه ،

آن کسانی که تن به فرمان پیامبر در غیر موارد قضاوت هم نمی دهند ، مشمول آیه اند .

وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ

و اگر (در ماجرای) حق به جانب آنان باشد، گوش به فرمان و سر به راه، نزد پیامبر می آیند.

توضیح: اگر حق به جانب آنها باشد، بیایند به سوی پیامبر اطاعت کنندگان، با اذعان.

آنجایی که بناست حکم به نفع آنها باشد، در مقابل دین تسلیمند، آنجایی که احتمالاً حکم به زیان آنهاست، دین را قبول ندارند.

اینجا قرآن اینها را به استیضاح می کشد در حقیقت.

چرا آنجایی که به سود شخصیتان نیست، دین را قبول نمی کنید؟ 3 دلیل دارد که در آیه ۵۰ سوره نور بیان می کند.

تفسیر و تبیین آیات ۴۶ تا ۵۲ و ۵۵ سوره نور در باب شناخت ایمان متعهدانه و غیر متعهدانه

موانع پایداری در ایمان راستین [سه دلیل عدم پذیرش حکم پیامبر توسط منافقان ظالم] (نور ۵۰)

۱- أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ آیا در دل مرضی دارند ؟

۲- أَمْ أَرْتَابُوا یا به دودلی و شک (در امر دین) دچار شده اند ؟

۳- أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولَهُ یا می ترسند که خدا و پیامبرش بر آنان ظلم کنند ؟

=> بَلْ أَوْلِيكَ هُمُ الظَّالِمُونَ بلکه حقیقت آن است که آنان خود ستمگرانند .

توضیح : اول : آیا در دل آنها بیماری است ؟ بیماری نفاق ؟ بیماری هوا و هوس ؟

بیماری جهل و غرور ؟ این بیماری در دل آنهاست که نمی پذیرند حکم را ؟ یا بالاتر از این است ؟

دوم : یا اصلا در دین شک کردند اینها ؟ اگر شک نداری چرا آنجایی که به سودت نیست و برایت زحمت دارد ، آنجا حاضری زیرش بزنی ؟

سوم : یا از این مهم بالاتر است : شاید می ترسند که خدا و رسولش به آنان ظلم کنند، که این از آن شک کردن بالاتر است ، این عین کفر است ... آن کسی که چنین ترسی داشته باشد ، این آدم پیدا است که خدا و رسولش را اصلا نمی شناسد و قبول ندارد .

اینها خودشان ظالمند به خود و حقیقت ستم می کنند .

[صفحه ۱۰۰ و ۱۰۱ کتاب]

تفسیر و تبیین آیات ۴۶ تا ۵۲ و ۵۵ سوره نور در باب شناخت ایمان متعهدانه و غیر متعهدانه

* حالات و صفات هشتگانه منافقان (در آیات ۴۷ الی ۵۰ سوره نور) [موانع پایداری در ایمان]

- ۱- گفتار و رفتارشان تناقض دارد می گویند ایمان آوردیم ولی در عمل چنین نیستند .
- ۲- بی ایمان و بی تعهد هستند .
- ۳- حکم و داوری خدا و پیامبر (ص) را نمی پذیرند .
- ۴- سود محور هستند و هر جا پیامبر به نفع آنان حکم کند ، به سوی او می آیند .
- ۵- بیمار دل هستند .
- ۶- نسبت به نبوت و داوری پیامبر تردید دارند .
- ۷- می ترسند که خدا و پیامبر به آنان ستم روا دارند .
- ۸- به خود و دیگران ستم می کنند چون به حق خود قانع نیستند و حق مردم را می خواهند .

تفسیر و تبیین آیات ۴۶ تا ۵۲ و ۵۵ سوره نور در باب شناخت ایمان متعدده و غیر متعدده

جلوه عملی ایمان راستین [تسلیم بودن مومنان در برابر داوری خدا و پیامبر و رستگاری آنان] (نور ۵۱)

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ

جز این نیست سخن مومنان

إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ

هنگامی که نزد خدا و پیامبر برای حکم و قضاوت فرا خوانده شوند

أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا

جز این نیست که گویند : شنیدیم (دانستیم) و فرمان بردیم

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

و فقط آنهاست رستگاران و به هدف نایل شوندگان .

توضیح: اما مومنین چه جورند ؟ ببینید فرهنگ قرآنی این است .

مومنین در اصطلاح قرآن کسانی هستند که پس از آنکه به سوی خدا و رسول دعوت شدند می گویند شنیدیم (و

فهمیدیم) و فرمان بردیم یعنی پس از آنکه آگاهانه ایمان آوردیم ، آن وقت اطاعت هم ورزیدیم .

- معنای واژگان

سمعنا : یعنی فهمیدیم ، نیوشیدیم نه به گوش شنیدیم .

فلاح : موفقیت ، پیروز شدن و به هدف و مقصود دست یافتن .

رستگاری یعنی رستن .

[صفحه ۱۰۱ کتاب]

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
 وَيَخْشِ اللَّهَ
 وَيَتَّقِهِ

<= فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

و هر که از خدا و پیامبرش اطاعت کند و از خدا بیم برد و پروا کند پس منحصرا آنهایند موفق شوندگان

*آگاهی: در حدیث امام باقر علیه السلام یکی از مصادیق کامل آیه، علی (ع) معرفی شده است.

توضیح: آن کسی که مومن است و می خواهد مومن بماند و از ثمرات مومن بودن بهره ببرد، در مقابل همه ی احکام خدا باید احساس تعهد کند و در همه جا از دستورات دین پیروی کند.

قرآن در مقام توبیخ بنی اسرائیل می فرماید:

..أَفْتُومِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ... (بقره ۸۵)

<= به بعضی از دین ایمان دارید، به آنجا های بی دردسر راحتش مومنیند و متعهد، به بعضی دیگر از دین بی ایمانید؟

فوز: به منظور و مقصود دست یافتن

[صفحه ۹۲ کتاب]

تفسیر و تبیین آیات ۴۶ تا ۵۲ و ۵۵ سوره نور در باب شناخت ایمان متعهدانه و غیر متعهدانه

نوید حکومت جهانی اسلام به مومنان متعهد [دوران حاکمیت مطلق دین الهی و بندگی خالص او] (نور ۵۵)

خدا وعده نوید داده است به کسانی که ایمان آورده از شما و عمل شایسته انجام دهند

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

اول : خلافت در زمین

۱- لَيْسَتْ خُلَفَائِهِمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
که بدون تردید آنان را در زمین خلیفه و جانشین - می سازد، همان طور که پیشینیان را خلیفه ساخت .

دوم : جهانی شدن دین مرضی الهی (اسلام)

۲- وَلَيُمْكِنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ
و مستقر و پابرجا می نماید، آئینشان را که برای آنان پسندیده است .

سوم : امنیت جهانی و فراگیر

۳- وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا
و قطعاً ارزانی می دارد پس از ترس و نا امنی، برای ایشان امنیت را

= > يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا

که عبودیت کنند مرا و کسی را شریک من قرار ندهند

نتیجه ظهور : وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ - فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ
و هر که کفر ورزد پس از آن پس آنان همان نافرمانبردارانند .

تفسیر و تبیین آیات ۴۶ تا ۵۲ و ۵۵ سوره نور در باب شناخت ایمان متعهدانه و غیر متعهدانه

* شرح و توضیح آیه ۵۵ سوره نور [دو شرط تحقق وعده حکومت جهانی اسلام و ظهور منجی]

الف) وعده الهی در این آیه به صراحت می گوید: ما به مؤمنین وعده کردیم که حکومت روی زمین برای شماست، ایده و آیین و فکر و مکتب شما بر جهان خیمه خواهد زد، ترس و بیمناکی شما بدل به امن و امان خواهد شد، اگر در طول تاریخ زجر کشیدید، جور بردید، بعد از این به راحتی، بی دغدغه، بی تشویش خواهید زیست و خدا را عبادت خواهید کرد و رقبای خدا را از زمین خواهید انداخت. **این وعده مربوط است به مؤمنین متعهد. ... شرط تحقق این وعده چیست؟** شرطش این است که جملات اول آیه محقق شود: خدا وعده داده به کسانی که ایمان بیاورند و عمل شایسته و صالح کنند؛ یعنی طبق تعهدات این ایمان عمل کنند.

ب) عمومیت معنای آیه: بعضی خیلی وسواسی می شوند، می گویند این آیه مخصوص زمان ولی عصر (ع) است. شکی نداریم ما در اینکه امام زمان مصداق کامل این آیه است. در این تردیدی نیست؛ اما کجای این آیه نوشته که مخصوص آن زمان است؟ بگویید ببینیم! چرا آیه را محدود می کنید؟ مگر خدا با مؤمنین صدر اسلام به این وعده عمل نکرد؟

ج) جانشینی مومنان در زمین: ما خیال می کنیم مؤمنین هر جا بودند از اول عالم، همیشه توسری خورده اند، اصلاً تاریخ دانی و جهان بینی عامه‌ی مسلمان‌ها این است که ایمان یعنی ملازمت با کتک خوری؛ و مؤمن بودن، ملازم با زجر کشیدن و کشته شدن و... در حالی که این گونه نیست ...

د) تبدیل ترس به امنیت: در سایه‌ی این امنیت چه کار کنند؟ امنیت داشته باشند تا بتوانند راحت لم بدهند و بی‌عاری کنند؟ نه. آن امنیت برای این است که بتوانند در سایه‌ی آن، یک گام و ده گام به سوی سرمنزل نهایی انسان، یعنی تکامل، نزدیک بشوند. بتوانند بندگی خدا کنند.

[صفحه ۱۰۲ و ۱۰۳ کتاب]